

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

«ԵՐԵՎԱՆԻ Վ. ՎԱՐԴԵՎԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ Հ.173 ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ» ՊՈԱԿ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

Երևանի Վ. Համբարձումյանի անվան հ. 12 հիմնական դպրոցի
կենսաբանության ուսուցչուհի՝

ՄԱՐԻԵՏՏԱ ՄԿՐՏՉՅԱՆ ՌԱՖԻԿԻ

«Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորումը առարկայի
դասավանդման ընթացքում»

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
ԳԼՈՒԽ 1. ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԴԵՐԸ ԵՐԵԽԱՅԻ ԱՐԺԵՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ	5
1.1. Ի՞նչ է «արժեհամակարգը»: Արժեհամակարգի ձևավորման կարևորությունը հանրակրթության բնագավառում	5
1.2. Աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա ազդող գործոնները	7
ԳԼՈՒԽ 2. ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ: ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԴԵՐԸ ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԱՐԺԵՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ	9
2.1. Ուսուցման դաստիարակչական ներգործությունը սովորողների անձի և արժեքային համակարգի ձևավորման վրա	9
2.2. Սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորումը կենսաբանություն առարկայի կոնտեքստում	11
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ	13
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	14

ՆԵՐԱՄՈՒԹՅՈՒՆ

Երեխաների կրթության մասին խոսելիս՝ մենք հաճախ օգտագործում ենք «արժեք» հասկացությունը: Բոլորս կարևորում ենք արժեքների ձևավորումը երեխայի մեջ: «Արժեհամակարգ» հասկացությունը մանկավարժական գիտության մեջ, ըստ առավել ընդունված ընկալման, մարդու բարոյական, գեղագիտական, հոգևոր, իմացական, մշակութային և էթնիկական արժեքների համախումբն է, որն անհրաժեշտ է անձի ներդաշնակ, բազմակողմանի ձևավորման և զարգացման համար: Անձի ձևավորումը տեղի է ունենում արտաքին և ներքին մի շարք պայաժմանների ազդեցության պայմաններում, և այդ ազդեցությունների արդյունքում կամ հետևանքով փոխվում է երեխայի վերաբերմունքը աշխարհի, հասարակության, բնության, շրջապատի և ինքն իր հաղեպ: Եվ այս մեծ և հիմնային փոփոխությունները մեծ մասամբ կատարվում են աստիճանաբար դպրոցական տարիների ընթացքում:

Հենց սրանով էլ պայմանավորված է թեմայի **արդիականությունը**, քանի որ արժեհամակարգի ձևավորման և նրա հարաբերական կայունության ապահովման, անձի ճիշտ զարգացման համար հանրակրթության բնագավառում կարևոր և անփոխարինելի նշանակություն ունեն բոլոր ուսումնական առարկաները:

Այս աշխատանքի **նպատակն** է ներկայացնել, թե ինչ դերակատարում ունի հանրակրթությունը երեխայի արժեհամակարգի ձևավորման և զարգացման մեջ, և ընդգծել կենսաբանություն առարկայի կարևորությունը արժեքային համակարգի ձևավորման գործում:

Այս նպատակից բխում են հետևյալ **խնդիրները**՝

- Ներկայացնել, թե ինչ է «արժեհամակարգը»,
- Կարևորել արժեհամակարգի ձևավորման նշանակությունը հանրակրթության բնագավառում,

- Թվարկել սովորողի արժեքների ձևավորման վրա ազդող գործոններն ու ներկայացնել դրանց ազդեցությունները,
- Կարևորել ուսուցման դաստիարակչական ներգործությունը սովորողների անձի և արժեքային համակարգի ձևավորման վրա,
- Ներկայացնել սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորումը կենսաբանություն առարկայի կոնտեքստում:

Աշխատանքը բաղկացած է ներածությունից, երկու գլխից՝ իրենց ենթագլուխներով, եզրակացությունից և գրականության ցանկից, որտեղ նշված են այն աղբյուրները, որոնցից օգտվել ենք սույն աշխատանքը կատարելիս:

ԳԼՈՒԽ 1. ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԴԵՐՈՒ ԵՐԵԽԱՅԻ ԱՐԺԵՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

1.1. Ի՞նչ է «արժեհամակարգը»: Արժեհամակարգի ձևավորման կարևորությունը հանրակրթության բնագավառում

Երեխաների կրթության մասին խոսելիս՝ մենք հաճախ օգտագործում ենք «արժեք» հասկացությունը: Բոլորս կարևորում ենք արժեքների ձևավորումը գալիք սերնդի մոտ եւ միգուցե այդ բառին ինչ-որ ենթագիտակցական իմաստ ենք հաղորդում: Փորձենք ձևակերպել, թե ինչ է ի վերջո «արժեհամակարգ» ասածը:

«Արժեհամակարգ» հասկացությունը մանկավարժական գիտության մեջ ըմբռնվում է բավական լայն շառավիղով: Առավել ընդունված է այն ընկալումը, որ արժեհամակարգը մարդու բարոյական, գեղագիտական, հոգևոր, իմացական, մշակութային և էթնիկական արժեքների համախումբն է, որն անհրաժեշտ է անձի ներդաշնակ, բազմակողմանի ձևավորման և զարգացման համար: Արժեքների թվարկված համախմբերից որևէ մեկին գերապատվություն տալը կնշանակեր ոչ մանկավարժական մոտեցում խնդրին: Արժեհամակարգի ձևավորման և նրա հարաբերական կայունության ապահովման համար հանրակրթության բնագավառում կարևոր և անփոխարինելի նշանակություն ունեն բոլոր ուսումնական առարկաները: Արժեհամակարգի մեջ կուտակված է անցյալի փորձը, որի յուրացումը աշակերտների մեջ ձևավորում է հայրենասիրության, սեփական ժողովրդի պատմության, նրա ստեղծած մշակութային արժեքների, գիտական նվաճումների համար հպարտության զգացում: [2] Իսկ ակտիվ ճանաչողական գործունեության պայմաններում ձևավորված գիտելիքները աշակերտների մոտ վերածվում են համոզմունքների և կարողությունների: Այսօր աճող սերնդի դաստիարակության գործն ընթանում է տարբեր հանգամանքների ազդեցության ներքո՝ ժողովրդագրական, ազգային, մշակութային, ընտանեկան, կրթական, հասարակական, սոցիալական և այլն: Հաշվի առնելով բազմաթիվ այս և այլ հանգամանքներ՝ ժամանակակից մանկավարժության

համար խնդիր է դառնում սովորողների ազգային գիտակցության ձևավորումը սեփական ժողովրդի պատմության ու մշակույթի հենքի վրա՝ չանտեսելով համամարդկային արժեքները: Կրելով վերոնշյալ և այլ հանգամանքների ներգործությունը, ընտրությամբ յուրացնելով դրանց ազդեցությունը՝ աշակերտը հաղորդակցվում է հասարակական մշակույթին և ձևավորվում իբրև ստեղծագործական անհատականություն: Ընդ որում՝ կրթական տարբեր աստիճաններում աշակերտն ունենում է աշխարհի նկատմամբ վերաբերմունքի տարբեր դրսևորումներ և հարաբերություններ: Վերաբերմունքն աշխարհի նկատմամբ և հարաբերությունը աշխարհի հետ, վերաբերմունք սեփական անձի նկատմամբ և հարաբերությունն ինքն իր հետ իրականացվում են հասարակական դաստիարակության համակարգի (ուսումնական հաստատություններ, հասարակական, պետական, խորհրդակցական մարմիններ, մանկապատանեկան կառույցներ, այլ) և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների (հեռուստատեսություն, համացանցային լրատվական միջոցներ, մամուլ) միջոցով: [2]

Այս բոլոր ներգործությունները հաշվի առնելով՝ կրթության հենքը և գլխավոր իմաստը պետք է դառնա արժեհամակարգի ձևավորումը: Դպրոցը պետք է լինի օրինակելի տարածք, ուր հաստատուն են էթիկական նորմեր, ուր աշակերտները սովորում են դրանց համապատասխանել: Հաճախ դպրոցը ստիպված է պայքարել հանրության մեջ տարածված արատների դեմ եւ այդ պայքարում պարտավոր է հաղթել: Դպրոցում կյանքը չի կարող հեշտ լինել երեխայի համար՝ նա պետք է զգա ե՛ւ ցավ, ե՛ւ ուրախություն, ունենա թե դժվարություններ, թե հաղթանակներ: Դպրոցում աշակերտը պետք է ընկալի համակեցության նորմերի իմաստը և ընդունի դրանք: Այդ ամենի պտուղը կլինեն իրական արժեքները, այլ ոչ թե թելադրված, անգիր արած, բայց աշակերտի համար ոչինչ չնշանակող ճշմարտությունները: Եթե մենք կարողանանք կառուցել դպրոցներ, որոնք կձևավորեն արժեքներ աճող սերնդի համար, կունենանք աշխարհի ամենալավ եւ ամենաիմաստալից կրթական համակարգը: [1]

1.2. Աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա ազդող գործոնները

Աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա ազդող գործոններից են ավանդական միջոցները, այսինքն՝ աշակերտի մեջ աշխարհի նկատմամբ վերաբերմունքի և հասարակության հետ հարաբերության, սեփական անձի նկատմամբ վերաբերմունքի ձևավորումը ընտանիքի և սոցիալական միջավայրի միջոցով: Սակայն սովորողների կողմից այդ միջավայրին բնորոշ արժեքների, կանոնների, չափանիշների, հայացքների յուրացումը միշտ չէ, որ համապատասխանում է հասարակության կողմից ընդունված արժեքներին և խրախուսելի չափանիշներին: Ավանդական միջոցների յուրացումը լինում է չգիտակցված՝ վարքի ընդունված կաղապարներն ընդօրինակելու միջոցով: Այս առումով իրավացի է Մ. Մոնտենը. «...Մենք որքան ասես կարող ենք պնդել մերը, սակայն սովորույթն ու համընդհանուր կանոնները մեզ քարշ են տալիս իրենց ետևի»: [Մուխոմլինսկի 1977: 22]

Աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա ազդող մյուս գործոնը տարիքայինն է, երբ սովորողի արժեքային կողմնորոշումները, արժեքային նախապատվությունները, վարքն ու բարոյահոգեբանական գծերը դրսևորվում են՝ ըստ տարիքային և կազմաբնախոսական առանձնահատկությունների: Արտաքուստ արժեհամակարգային դաստիարակության առանցքը դրսևորվում է աշակերտի վարքի ու շփման հարաբերությունների որոշակի մակարդակում՝ խոսքում, արտաքին տեսքում, ազատ ժամանակն անցկացնելու ձևում, ապրելակերպում և այլն: Տարիքային դաստիարակությանը բնորոշ են հակումը դեպի մշակույթի որոշակի շերտերը, կենցաղին բնորոշ արժեքների որոշակի աստիճանակարգությունը: Սակայն այստեղ ամենակարևորը մանկավարժների կողմից «աշակերտների մեջ կյանքի նկատմամբ դրական վերաբերմունքի, ապրած յուրաքանչյուր օրվա համար ուրախության զգացում ապրելու ունակության ձևավորումն է»: [Մուխոմլինսկի 1977: 22]

Սովորողի անձի արժեքների ձևավորման վրա ազդող մյուս գործոնը միջանձնային հարաբերություններն են կամ իրենց համար հեղինակավոր, երևելի

մարդկանց հետ շփումները (ծնողներ, ուսուցիչներ, մեծահասակներ, ընկերներ և այլն): Բնական է, որ այդ հեղինակավոր անձինք կարող են լինել նաև աշակերտի վրա ներգործող հասարակական այս կամ այն կազմակերպությունների անդամները, դպրոցի տնօրենը, դասղեկը, ուսուցիչը և այլն: Աշակերտը նրանցից կարող է ստանալ արժեքների վերաբերյալ ինչպես դրական մոդելներ, այդպես նաև բացասական: Ընդամին՝ բացասական մոդելները հակում ունեն ձևավորվելու ավելի արագ և անդառնալի բացասական ազդեցություն կարող են ունենալ սովորողի անձի արժեքային ճիշտ դաստիարակության վրա: Հետևաբար արժեքների դաստիարակության այս բնագավառը պահանջում է մանկավարժական խստագույն վերահսկողություն և ըստ հարկի՝ նաև միջամտություն: Աշակերտի արժեքների ձևավորման խնդիրները բնականաբար լուծվում են ոչ միայն ընտանիքում, այլ նաև ուսումնական հաստատություններում՝ ուսումնադաստիարակչական գործընթացի միջոցով: [2]

**ԳԼՈՒԽ 2. ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ:
ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԴԵՐԸ ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԱՐԺԵՀԱՄԱԿԱՐԳԻ
ԶԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ**

2. 1. Ուսուցման դաստիարակչական ներգործությունը սովորողների անձի և արժեքային համակարգի ձևավորման վրա

Ուսուցման դաստիարակչական ներգործությունը օբյեկտիվ օրինաչափություն է, որովհետև աշակերտների համար ուսուցումը գործունեության հիմնական տեսակն է, դրա համար էլ այն կարևոր դեր է կատարում նրանց անձի ձևավորման գործում: Ուսուցման գործընթացի դաստիարակչական ներգործության հարուստ աղբյուր է բուն գործընթացի բովանդակությունը, որովհետև ընտրելով դաստիարակչական առումով հիմնական գաղափարները, օրենքները և հասկացությունները՝ ուսուցիչը հնարավորություն է ստանում առարկայական ծրագրերի բովանդակության յուրացման միջոցով աշակերտների մեջ սերմանել քաղաքական, իրավական, բարոյական, գեղագիտական, բնապահպանական և այլ գիտելիքներ ու վերաբերմունք: Կրթության բովանդակության հետ միասին ուսուցման մեթոդները ներգործում են աշակերտների ճանաչողական ունակությունների վրա՝ նրանց հնարավորություն տալով ստացած գիտելիքները կյանքում օգտագործելու ըստ նպատակի: Ընդ որում՝ դաստիարակչական խնդիրների լուծումը պայմանավորված է նաև նրանով, որ ուսուցիչը համագործակցային փոխհարաբերությունների միջոցով նախատեսում է աշակերտների ոչ միայն մտավոր, այլև բարոյական, գեղագիտական ու ֆիզիկական դաստիարակության խնդիրների նկատմամբ համակողմանի մոտեցում: Ուսուցման գործընթացում լուծվում են սովորողների կրթական, դաստիարակչական կամ արժեքային և ընդհանուր զարգացման խնդիրները: [2] Դրա համար յուրաքանչյուր դասի դաստիարակչական խնդիրների լուծումը նախատեսում է ոչ թե մեկուսացված կամ առանձին մոտեցում, այլ գիտելիքների ու կարողությունների, արժեքային որակների, կամքի, բնավորության, զգացմունքների, հոգեբանական տարբեր

դրսևորումների միաժամանակյա և փոխկապակցված մոտեցում: «Եթե դուք ունակ եք որոշելու երեխայի ունակությունն ու նրա ուժը, դուք պետք է գիտենաք, որ ամենամեծ ուրախությունը՝ դժվարությունների հաղթահարման, նպատակին հասնելու, գաղտնիքի բացահայտման ուրախությունը հաղթանակի բերկրանքն է ու ինքնուրույն դառնալու, տիրելու ու տիրապետելու երջանկությունը» [Бабанского, Нойнера 1978: 59]: Յուրաքանչյուր դասի ժամանակ ուսուցիչը որոշակի դաստիարակչական խնդիրներ է լուծում՝ հաշվի առնելով տվյալ առարկայի և թեմայի ուսումնասիրման հիմնական խնդիրները, որոնք ներկայացված են առարկայական ծրագրերում: Նա առանձնացնում է ընդհանուր դաստիարակչական խնդիրները, որոնք առանձին աշակերտների մոտ հաճախակի են դրսևորվում: Ուսուցիչը ուսուցման կազմակերպման տարբեր ձևերի ընտրության միջոցով (անհատական, խմբային, էքսկուրսիա, դասողեկական ժամ, արտադասարանական միջոցառումներ և այլն) առավել արդյունավետ է դարձնում աշակերտների արժեհամակարգային դաստիարակչական խնդիրների լուծումը: Օրինակ՝ խմբային աշխատանքի ժամանակ աշակերտները սովորում են ուշադրությամբ վերաբերվել միմյանց, միասին հաղթահարել դժվարությունները, միասին ձեռք բերել հաջողություններ, լսել հակադիր կարծիքներ, ընդօրինակել միմյանց և այլն: Հասակակիցների խմբում աշակերտն ավելի ազատ է արտահայտում իր մտքերն ու դատողությունները, գործում է անկաշկանդ, ինչն էլ նպաստում է ուսուցման արդյունավետ կազմակերպմանը: Անհատական աշխատանքում դաստիարակվում է աշակերտների ինտելեկտուալ պատրաստականությունը դժվարությունները հաղթահարելու գործում, ձևավորվում են համառության, ինքնակազմակերպման և ինքնավերահսկման ընդունակություններ: «Հատկապես դեռահասների առանձնահատուկ զգացմունքայնությունը, ինքնասիրությունը, որ հաճախ արտահայտում է նրանց ինքնահաստատման և հասուն երևալու ձգտումը, մանկավարժից պահանջում է անհրաժեշտ նրբանկատություն, հարգանք դեռահասի անձի նկատմամբ»: [Корчак, 1979: 65]

2.2. Սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորումը կենսաբանություն առարկայի կոնտեքստում

Ելնելով վերոգրյալից՝ կարող ենք ասել, որ արժեքային համակարգի ձևավորումը ժամանակակից դպրոցի գերխնդիրն է և մշտապես պետք է լինի մանկավարժների ուշադրության կենտրոնում: Հանրակրթական յուրաքանչյուր առարկա յուրովի և տարբեր անկյուններից է ազդում սովորողների աշխարհայացքի, անձի և արժեքային համակարգի ձևավորման վրա: Այդ առարկաների շարքում իրենց առանձնահատուկ տեղն ունեն բնական գիտությունները՝ մասնավորապես՝ կենսաբանությունը

Հանրակրթական դպրոցում «կենսաբանություն» առարկայի ուսուցումը, որպես միջնակարգ կրթության պարտադիր բաղադրիչներից մեկը, նպատակ է հետապնդում ապահովել բնության և կենդանի օրգանիզմների մասին սովորողների գիտելիքների ձեռքբերումը, դրանց ճանաչողության մեթոդների տիրապետումը, հմտությունների և կարողությունների, ինչպես նաև արժեքային համակարգի ձևավորումը: [«Կենսաբանություն» առարկայի չափորոշիչ և ծրագիր, Երևան, 2008]

Կենսաբանության դասընթացը նպատակ է հետապնդում դաստիարակել կենսաբանական և էկոլոգիական գրագիտությամբ օժտված անձ, որը գիտակցի կյանքի, որպես Երկրի վրա բարձրագույն արժեքի, նշանակությունը և կարողանա բնության հետ իր հարաբերությունները կառուցել կյանքի, մարդու և շրջակա միջավայրի նկատմամբ հարգանքի հիման վրա, լինի հասարակության և ինքն իր հետ ներդաշնակ: [«Կենսաբանություն» առարկայի չափորոշիչ և ծրագիր, Երևան, 2008]

Կենսաբանության ուսումնասիրման շրջանակում մեծ տեղ է գրավում էկոլոգիական և բնագիտական դաստիարակությունը սովորողների արժեքային համակարգում: Քանի որ բնագիտական առարկաները կյանքին համընթաց շարժվում են առաջ, նախկին դասավանդման մեթոդները դառնում են անհամապատասխան: Նախկինում, երբ սովորեցնում էինք բնության (կենդանի և անկենդան)

առանձնահատկությունները, կենդանիների և բույսերի արտաքին և ներքին կառուցվածքը, կենդանիների և բույսերի կենսակերպը, խնամքը, ապա այսօր, կախված այն բանից, որ մարդկային հասարակությունը և բնությունը կարծես թե պայքանրի մեջ են (մարդն ավելի շատ է ուզում վերցնել բնությունից), անհրաժեշտություն է առաջացել դասավանդման և արժեքային համակարգի ձևավորման մեթոդների վերանայում:

Կցանկանայինք նշել, որ էկոլոգիական դաստիարակությունը պետք է սկսվի նախադպրոցական տարիքից: Երեխաների մոտ պետք է ձևավորել էկոլոգիական գիտակցություն՝ տալով նրանց բնության մասին գիտելիքներ առօրյա կյանքում, բնության գրկում, դասերի և էքսկուրսիաների միջոցով: Երեխան պետք է տեղեկացված լինի և գիտակցի, որ ինքը բնության միայն մի մասնիկն է, ծագել է բնությունից, իրեն ստեղծողն ու օրրանն է: Այս գիտակցությունը ձևավորելու շնորհիվ՝ նա կունենա դրական վերաբերմունք կենդանի բնության նկատմամբ, կարժևորի իր սեփական և մերձավորների առողջությունը: Իմանալով իր ծագման (բնությունից) և զարգացման (էվոլյուցիա) մասին, նա կհետևի իր սննդակարգին, ֆիզիկական ակտիվությանը, կստեղծի հարմոնիկ կապ այն միջավայրի հետ, որտեղ ապրում է: Մովորողը չի հակադրվի այդ թեկուզ և փոքր բնական միջավայրին՝ գալով դեպի առողջ ապրելակերպի եզրահանգմանը:

Լինելով տեղեկացված բնության երևույթների օրինաչափությունների մասին՝ երեխան կարժևորի բնության մեջ և շրջակա միջավայրում վարքի կանոնների պահպանումը՝ չլինելով միայն սպառողի դերում:

Հարկ է առանձնահատուկ նշել երեխայի էկոլոգիական իմացությունները այն վայրի մասին, որտեղ ապրում է (գյուղ, քաղաք, մարզ, հայրենիք), որի շնորհիվ կարժևորի և կդրսևորի հոգատար վերաբերմունք կենսաբանական օբյեկտների, բնության, հուշարձանների, անհետացող բույսերի և կենդանիների նկատմամբ: Իսկ այս ամենին հասնելու համար անհրաժեշտ է երեխային մասնակից դարձնել բնության պահպանման միջոցառումներին:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Աշխատանքը կատարելիս մեզ հաջողվեց իրականացնել հետևյալ գործընթացները՝

- ❖ Ներկայացնել, թե ինչ է «արժեհամակարգը»,
- ❖ Կարևորել արժեհամակարգի ձևավորման նշանակությունը հանրակրթության բնագավառում,
- ❖ Թվարկել սովորողի արժեքների ձևավորման վրա ազդող գործոններն ու ներկայացնել դրանց ազդեցությունները,
- ❖ Կարևորել ուսուցման դաստիարակչական ներգործությունը սովորողների անձի և արժեքային համակարգի ձևավորման վրա,
- ❖ Ներկայացնել սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորումը կենսաբանություն առարկայի կոնտեքստում:

Այս ամենը մեզ թույլ տվեց հանգելու հետևյալ եզրակացություններին՝

- ✧ Ընդունեցինք, որ արժեհամակարգը մարդու բարոյական, գեղագիտական, հոգևոր, իմացական, մշակութային և էթնիկական արժեքների համախումբն է, որն անհրաժեշտ է անձի ներդաշնակ, բազմակողմանի ձևավորման և զարգացման համար,
- ✧ Համոզվեցինք, որ հանրակրթության բնագավառում առանձնահատուկ կարևորություն ունի երեխայի արժեքային համակարգի ձևավորումը,
- ✧ Պարզեցինք, որ երեխայի անձի ձևավորման, արժեքային համակարգի զարգացման, աշխարհայացքի հղկման վրա մեծապես ազդող գործոններից են ավանդական, տարիքային գործոնները և միջանձնային հարաբերությունները,
- ✧ Հասկացանք, որ ուսուցման գործընթացում առանցքային դեր ունի ոչ միայն աշակերտներին գիտելիքներով զինելը, այլև նրանց արժեքային համակարգի ձևավորումը և զարգացումը՝ կարևորելով ուսուցման դաստիարակչական կողմը,

- ✧ Համոզվեցինք, որ սովորողների արժեհամակարգի ձևավորման գործում մեծապես կարևորվում են հանրակրթական բոլոր առարկաները,
- ✧ Հասկացանք, որ ինչպես կենսաբանության մեջ կյանքի էվոլյուցիան, այնպես էլ երեխայի արժեհամակարգը փոխվում են կյանքին համընթաց,
- ✧ Այսպիսով, երեխայի արժեհամակարգի ձևավորումը անհրաժեշտ է սկսել նախադպրոցական տարիքից՝ շեշտադրելով երեխայի հարգանք ու հոգատար վերաբերմունքը էկոլոգիայի, սեփական առողջության, իր օրգանիզմի նկատմամբ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. «Հանրակրթական հիմնական դպրոցի «Կենսաբանություն» առարկայի չափորոշիչ և ծրագիր», Երևան, ԾԻԳ. 2008
2. Սուխոմլինսկի Վ. Ա., Սիրտս նվիրում եմ երեխաներին, Երևան, 1977թ., 317 էջ
3. Ю. К. Бабанского, С. Нойнера и др., М., Педагогика, 1978, 452 с.
4. Я. Корчак, Избранные педагогические произведения, М., 1979, 458 с

Էլեկտրոնային ռեսուրսներ

1. Արամ Փախչանյան «Դպրոցը, արժեքները եւ տարատեսակ «ազատությունները» <https://mediamax.am/am/column/12925/> 21.09.2022; 22:30
2. Իննա Փարեմուզյան «Սովորողների արժեհամակարգի ձևավորումը հանրակրթական ուսումնական հաստատությունում» <https://vsu.am/grqer/2017/aprak/paremuzyaninna.pdf> 22.09.2022; 14:07